

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

03.02.2023. Nr. 6-1/63

Finanšu ministrija

pasts@fm.gov.lv

Labklājības ministrija

lm@lm.gov.lv

Valsts ieņēmumu dienests

vid@vid.gov.lv

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

vsaa@vsaa.gov.lv

Par tiesiskajai kārtībai neatbilstošu IIN ieturēšanu
solidaritātes nodokļa administrēšanas ietvaros

Esmu saņēmis un izskatījis privātpersonas (turpmāk arī – iesniedzējs) iesniegumu par šādu problēmsituāciju.

Faktiskie apstākļi

Iesniedzējs norāda, ka tiek īstenota netaisnīga prakse, proti, gadījumā, kad nodokļu maksātājiem - darba devējiem, kuriem, pamatojoties Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likumu¹, ir pagarināta vai atlikta personāla nodokļu² (IIN, VSAOI, solidaritātes nodoklis) nomaksa, noteiktu šo nodokļu iekasēšana tiek veikta no attiecīgā darba devēja darba ņēmējiem.

Darba ņēmējiem, kuru darba algas apmērs pārsniedza noteikto solidaritātes sliekšni, iesniedzot gada ienākumu deklarāciju (turpmāk arī – GID) gan par 2020. gadu, gan arī par 2021. gadu, ir veidojusies piemaksa augstākas IIN likmes dēļ, jo nebija nomaksātas VSAOI, ņemot vērā darba devējiem piešķirto nodokļu nomaksas pagarinājumu vai atlikšanu, un attiecīgi solidaritātes nodokļa daļa netika pārskaitīta uz IIN kontu augstākās IIN likmes kompensēšanai. Attiecīgi šajā situācijā minētajiem darba ņēmējiem pašiem ir jāsamaksā šī nodokļa daļa, kaut arī no darba ņēmējiem nodokļi algas izmaksas brīdī tika ieturēti, kā arī darba devējam nodokļu saistības tika

¹ Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 4. un 4.² pants paredz nodokļu maksātājiem tiesības pagarināt vai atlikt nodokļu maksājumus līdz pat trim gadiem saistībā ar Covid-19 pandēmijas izraisītajām negatīvajām ekonomiskajām sekām. Sk. <https://likumi.lv/ta/id/315287#p4>

² T.i., iedzīvotāju ienākuma nodoklis (turpmāk arī – IIN), valsts sociālo apdrošināšanas obligātās iemaksas (turpmāk arī – VSAOI) un solidaritātes nodoklis.

atliktas ar Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk arī – VID) lēmumu, un nodoklis tiek samaksāts pakāpeniski.

Iesniedzējs vērš uzmanību, ka minētā problēmsituācija par 2020. gadu tika saprātīgi atrisināta. Proti, darba ņēmēji, iesniedza GID pagarināšanas iesniegumus, lai saņemtu pagarinājumu ne tikai GID iesniegšanas termiņam, bet arī IIN samaksas termiņam, sniedzot paskaidrojumus par faktisko situāciju. VID šādus iesniegumus pieņēma un pagarinājumus atbilstoši lūgumam piešķīra – atliekot IIN samaksu uz vēlāku laiku (kad daļējs vai pilnīgs solidaritātes nodokļa maksājums tika saņemts no darba devēja). Savukārt, attiecībā uz 2021. gadu VID savu praksi mainīja. Lai arī darba ņēmēju GID termiņa pagarinājuma iesniegumi joprojām atsevišķos gadījumos tika pieņemti un pagarinājumi tika piešķirti, tomēr, neraugoties uz saņemto pagarinājumu, tika aprēķināta nokavējuma nauda no pamatparāda summas no sākotnējā maksājuma termiņa datuma. Tāpat, kā risinājums, nodokļu saistību nokārtošanai par 2021. gadu darba ņēmējiem tika piedāvāts nodokļu maksājumus sadalīt 12 daļās. Arī šajā gadījumā tiek veikts nokavējuma naudas aprēķins no nesamaksātās nodokļa summu attiecīgajos datumos.

Cita starp iesniedzējs norāda, ka VID skatījumā, šāda situācija veidojas, jo spēkā esošajos tiesību aktos nav tieši piemērojamu normu, kas ļautu fiziskajai personai neaprēķināt maksājamo IIN, ja citam nodokļu maksātājam ir piešķirts VSAOI samaksas termiņa pagarinājums un solidaritātes nodoklis nav ne aprēķināts, ne faktiski tā daļa pārskaitīta IIN sadales kontā. Vienlaikus, iesniedzējs atzīmē, VID un citas iestādes nenoliedz, ka minētajai problēmai jārod praktisks risinājums.

Tiesībsarga vērtējums

Vērtējot šo problēmsituāciju, pirmkārt, būtiski ir ņemt vērā, ka atbilstoši Solidaritātes nodokļa likuma un likuma "[Par valsts sociālo apdrošināšanu](#)" normām³ solidaritātes nodokļa (VSAOI veidolā par ienākumiem, kas pārsniedz attiecīgajam kalendāra gadam noteikto VSAOI objekta maksimālo apmēru), deklarēšanas un nomaksas administratīvo pienākumu likumdevējs ir uzlicis darba devējam.

Otrkārt, solidaritātes nodokļa sistēma neparedz, ka solidaritātes nodoklis ne no darba devēja, ne no darba ņēmēja tiešā veidā tiek iekasēts kā IIN. Kā IIN maksājums tas tiek iekasēts atbilstoši Solidaritātes nodokļa likuma 8.¹ un 9. pantam, kad darba devēja VSAOI maksājumi ir ieskaitīti budžetā. Ieskaitīto VSAOI kā solidaritātes nodokli tehniski pārdala Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (10 % IIN, 14 % VSAOI, un 1 % veselības aprūpes pakalpojumu finansēšanai).

Treškārt, Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 4. un 4.² pantā likumdevējs ir paredzējis iespēju darba devējiem pagarināt vai atlikt, t.sk. solidaritātes nodokļa – VSAOI veidolā, maksājumus līdz trim gadiem saistībā ar Covid-19 pandēmijas izraisītajām negatīvajām ekonomiskajām sekām.

Ņemot vērā minēto, solidaritātes nodokļa tiesisko sistēmu un tā iekasēšanas kārtību, kā arī ņemot vērā Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 4. un 4.² panta mērķus, IIN maksājumi solidaritātes nodokļa sadales ietvaros ir atliekami vai pagarināmi atbilstoši Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 4. un 4.² pantos noteiktajai kārtībai. Ja valsts ir piekritusi, ka konkrēts nodokļu maksātājs - darba devējs, var neveikt solidaritātes nodokli noteiktu laika posmu, tad valsts ir arī piekritusi, ka attiecīgajā laika posmā konkrētā nodokļu maksātāja aprēķināto solidaritātes nodokli nesaņems budžetā un attiecīgi nevarēs pārdalīt atbilstošiem mērķiem. Tas, ka tehniski GID iesniegšanas brīdī darba ņēmējam parādās nenomaksāta solidaritātes nodokļa IIN daļa, nav tiesisks pamats attiecīgo nodokļa daļu pieprasīt no darba

³ Sk. Solidaritātes nodokļa likuma 3.pantu, likuma "[Par valsts sociālo apdrošināšanu](#)" [20.2 panta](#) trešo daļu, 21.panta pirmo un otro daļu, 21.² panta pirmo un otro daļu.

ņēmēja, jo tas ir pretrunā solidaritātes nodokļa un Covid – 19 seku novēršanas valsts atbalsta tiesiskajai kārtībai.

Manā skatījumā, iesniedzēja aprakstītā VID prakse, iekasējot solidaritātes nodokļa IIN daļu no darba ņēmēja rezumējošā kārtībā, pirmšķietami ir prettiesiska. Iespējams, iesniedzēja aprakstītās situācijas novēršana ir administratīvi sarežģīta, tomēr tas nevar būt iemesls prettiesiskas rīcības attaisnošanai. Solidaritātes nodokļa vispārējā piemērošanas kārtība un uz Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likuma 4. un 4.² pantā noteiktās tiesiskās kārtības izdots individuāls tiesību akts ir tiesisks pamats neīstenot un pārtraukt iesniedzēja aprakstīto praksi. Kā noregulējuma risinājums apsverama individuāla tiesību akta izdošana attiecībā uz daba ņēmēju, novēršot tiesiskās kārtības pārkāpumus un attiecīgi iesniedzēja aprakstīto nelabvēlīgo tiesisku seku iestāšanos, kas, kā noprotams, attiecībā 2020. gada darba devēju GID tika arī īstenots.

Iesniedzēja minētais VID viedoklis, ka spēkā esošajos tiesību aktos nav tieši piemērojamu normu, kas ļautu fiziskajai personai neapreķināt maksājamo IIN, ja citam nodokļu maksātājam ir piešķirts VSAOI samaksas termiņa pagarinājums un solidaritātes nodoklis nav ne apreķināts, ne faktiski tā daļa pārskaitīta IIN sadales kontā, ir balstīts uz gramatiski tiesību normu interpretāciju.

Aicinu problēmsituāciju vērtēt sistēmiski un pēc mērķa, ievērojot tiesiskuma principu. Tiesiskuma princips noteic, ka iestādes rīcībai pēc būtības ir jāatbilst tiesību normām, turklāt tas nozīmē ne tikai rakstītās tiesību normas, bet arī vispārējos tiesību principus. Līdz ar to tiesiskuma princips paredz tiesību piemērotāja pienākumu izprast tiesību sistēmu (tostarp tiesību normu hierarhiju) un tiesību sistēmas pamatā esošos tiesību principus un konstitucionāla ranga vērtības (tātad arī cilvēktiesības) un piemērot tiesību normas, noskaidrojot to jēgu un mērķi šīs tiesību sistēmas kontekstā⁴. Tas, ka iestādes rīcībai ir jāatbilst iestādes darbību regulējošajām tiesību normām, nenozīmē, ka iestāde var formāli piemērot [normatīvā akta] normu, neskatoties, kāda ir attiecīgās normas jēga kontekstā ar citām piemērojamām tiesību normām⁵.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 1. pantu, 11. panta 3. punktu un 12. panta 5. un 8. punktu, aicinu adresātus:

- 1) pārtraukt praksi, ka no solidaritātes nodokļa IIN novirzāmā daļa tiek iekasēta no darba ņēmējiem pēc GID iesniegšanas;
- 2) mēneša laikā rast risinājumu, kas nepieļauj situāciju, ka solidaritātes nodokļa IIN novirzāmā daļa par 2022. gadu tiek iekasēta no darba ņēmējiem pēc GID iesniegšanas 2023. gadā.

Lūdzu mēneša laikā no šīs vēstules saņemšanas dienas informēt mani par risinājumu.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

⁴ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2019.gada 31.janvāra spriedums lietā Nr. A420322015, SKA-148/2019, <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/administrativais-process/tiesibu-principi/tiesiskuma-principi>

⁵ Turpat.